

ARAŞTIRMA MAKALESİ

TÜRKİYE’DE BANKACILIK SEKTÖRÜNDE TFRS 9 FİNANSAL ARAÇLAR STANDARDI’NIN UYGULANMA DÜZEYİNİN ANALİZİ

ANALYSIS OF THE APPLICATION LEVEL OF TFRS 9 “FINANCIAL INSTRUMENTS” STANDARD IN THE BANKING SECTOR IN TURKEY

Dr. Öğr. Üyesi Gülay İRAK*
Ezgi BEKTAŞ**

ÖZ

2008 yılında yaşanan ekonomik kriz, başta bankacılık sektörü olmak üzere tüm sektörleri etkilemiştir. Özellikle kredi zarar karşılıklarını göstermede yetersiz kalan “Türkiye Muhasebe Standardı (TMS) 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme” standardı, kriz sonrasında eleştirilere maruz kalmıştır. Dolayısıyla bu standart yerine “Türkiye Finansal Raporlama Standardı (TFRS) 9 Finansal Araçlar” standardı yayımlanmıştır. Bu standart ile birlikte “beklenen kredi zararı” yaklaşımı benimsenmiştir. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de faaliyet gösteren mevduat, katılım, kalkınma ve yatırım bankalarında, TFRS 9 Finansal Araçlar standardının uygulanma düzeyi, standardın uygulanmasına geçiş sürecinde yaşanan zorluklar ve sunduğu bilginin özelliklerini analiz etmektir. Çalışmanın analizinde veri toplama aracı olarak online anket yöntemi kullanılmış olup, söz konusu anket, bankacılık sektörü finansal raporlama bölümünde çalışan uzmanların görüşlerini öğrenmek için uygulanmıştır. Anket verilerinin analizinde SPSS 22.0 paket programı kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, TFRS 9’un uygulanmasına geçiş ile birlikte yaşanan en büyük zorluğun, uzmanlık düzeyinde bilgi gereksinimi; muhasebe alanında yaşanan en büyük zorluğun ise değer düşüklüğünün hesaplanması olduğu tespit edilmiştir. Standardın sunduğu bilginin özellikleri analizinin sonucunda ise, en fazla katılım sağlanan özellik “ faydalı” bilgiye ait çıkmıştır. Ulaşılan bilgi özelliği sonucu, Kamu Gözetim Kurumu’nun TFRS 9’un amacına yönelik yaptığı tanımla örtüşmektedir.

* Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası Ticaret Ve İşletmecilik Bölümü, gulay.girak@beun.edu.tr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0756-7937>,

** Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, ezgiserttas@hotmail.com ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7621-3625>

Anahtar Sözcükler: Türkiye Muhasebe Standardı, TFRS 9, Finansal Araçlar Standardı, Bankacılık Sektörü

ABSTRACT

The economic crisis experienced in 2008 affected all sectors, especially the banking sector. “Turkey Accounting Standard (TMS) 39 Financial Instruments: Recognition and Measurement” standard, which remains insufficient to show the particular provisions for credit losses, has been subject to criticism in the wake of the crisis. Therefore, “Turkey Financial Reporting Standard (TFRS) 9 Financial Instruments” standard has been published instead of this standard. With TFRS 9, the “expected credit loss” approach has been adopted. The aim of this study is to analyze the level of implementation of the TFRS 9 Financial Instruments standard, the difficulties experienced during the transition to the implementation of the standard and the characteristics of the information it offers in deposit, participation, development and investment banks operating in Turkey. In the analysis of the study, the online survey method was used as a data collection tool, and the point at survey was applied to learn the opinions of the experts working in the financial reporting department of the banking sector. SPSS 22.0 package program was used in the analysis of the survey data. The results also indicate that it has been determined that the biggest challenge with the transition to the implementation of TFRS 9 is the need for knowledge at the level of expertise and the biggest challenge in the accounting field is the calculation of the impairment. As a result of the analysis of the characteristics of the information provided by the standard, the feature with the highest participation was found to be “useful” information. As a result of the obtained information feature, it overlaps with the definition made by the Public Oversight Authority for the purpose of TFRS 9.

Keywords: Turkey Accounting Standards, IFRS 9, Financial Instruments Standard, Banking sector

1. GİRİŞ

2018 yılı, finansal kuruluşlar için özel bir öneme sahiptir. TMS 39’un yerini alan ve kredi zararının tanınması için yeni muhasebe standardı olan TFRS 9 Finansal Araçlar standardı, 1 Ocak 2018’den itibaren yürürlüğe girmiştir. TFRS 9, kredi zararlarının tanınması için yeni bir yaklaşım getirdiğinden, özellikle bankacılık sektörü için önemli değişiklikler

içermektedir. Bankacılık sektörü borç verme faaliyetleri ve finansal araçlarla yoğun olarak uğraş göstermektedir. Bu nedenle sektör, 2008 yılı krizi sonrası, uğranılan zararları göstermekte yetersiz kalan TMS 39'un, gerçekleşen kredi zararları yaklaşımını benimsemesi dolayısıyla, krizden derinden etkilenmiştir. TMS 39'un uygulama karmaşıklığı ve yorumlamalarda yarattığı zorluklar dolayısıyla yerine TFRS 9 yayımlanmıştır. Bu standart ile birlikte “beklenen kredi zararı” yaklaşımını benimsenmiştir. 01 Ocak 2018 tarihi itibarıyla tüm kredi kuruluşlarının mali tablolarını TFRS 9'a göre hazırlaması ve uygulaması başlamıştır. Bununla birlikte, sektörde çalışan muhasebe uzmanları için, hem TFRS verilerinin oluşturulması hem de mali tabloların yeni yapı ve içerikle düzenlenmesi tamamen yeni bir görevi temsil etmektedir.

Çalışmanın ilk bölümünde, TMS 39 ve TFRS 9 kavramsal düzeyde ele alınıp, iki standardın birbiriyle karşılaştırılmasına yer verilmiştir. Daha sonra TFRS 9 Finansal Araçlar standardı ile birlikte sunulan bilginin özellikleri ele alınıp, devam eden bölümde literatür taraması yapılmıştır. Çalışmada izlenen metodoloji ve araştırmada kullanılan yöntemin açıklanmasından sonra, araştırmanın yöntemine göre yapılan analiz sonuçları ile birlikte sunulmuş ve elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

2. TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTI 39'DAN TÜRKİYE FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTI 9'A GEÇİŞ

Özellikle 2008 krizi sonrasında finansal kuruluşların uğradığı zararları göstermekte yetersiz kalan “gerçekleşen kredi zararları” yaklaşımı ile birlikte eleştirilen TMS 39 “Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme” standardı, kuruluşların risk yönetimi uygulamalarındaki finansal tablo kullanıcılarını sadık bir şekilde temsil edememesi ve uygulaması, yorumlanması çok zor ve karmaşık olması nedeniyle kullanım dışı kalmıştır (Deloitte, 2013, s.2; Us, 2020, s.299).

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu, finansal varlıkların ve borçların sınıflandırılması ve ölçülmesine ilişkin yeni bir standart yayımlamıştır. Bu standart Türkiye’de TFRS 9 Finansal Araçlar standardı olarak uygulanmaya başlamıştır. TFRS 9, borçlar, hisse senetleri (hisseler, hazine bonoları, tahviller), alacaklar, krediler, türev ürünler ve diğer birçok finansal varlık ve borçlar gibi hemen hemen tüm finansal araçlar için muhasebe ve raporlama kurallarını kapsayan bir muhasebe standardıdır. TFRS 9, Türkiye’de 1 Ocak 2018’de yürürlüğe girmiştir. Standart finansal varlık ve yükümlülüklerin

sınıflandırılması ve ölçülmesi, beklenen kredi zararlarına dayalı değer düşüklüğü modeli ve riskten korunma ile ilgili düzenlemeler getirmiştir (KPMG, 2018, s.7).

Kamu Gözetim Kurumu, TFRS 9'un amacını; "Finansal tablo kullanıcılarına işletmenin gelecekteki nakit akışlarının tutarını, zamanlamasını ve belirsizliğini değerlendirmeleri için ihtiyaca uygun ve faydalı bilgiyi sunacak şekilde finansal varlıklara ve finansal yükümlülüklerle ilişkin finansal raporlama ilkelerini belirlemektir" şeklinde açıklamıştır (TFRS 9, 2019, md.1.1).

Huian (2012) çalışmasında TFRS 9'un, finansal varlıkların sınıflandırılma ve ölçüm karmaşıklığını azalttığını, muhasebeyi yönetimin finansal varlıkları yönetme stratejileriyle uyumlu hale getirdiğini, mali krizden kaynaklanan sorunları çözeceğinden (kendi kredi kazançları, gerçeğe uygun değer muhasebesi vb.) ve dönüştürülebilir türev ürün içeren karma sözleşmelerin ölçümüyle ilgili kuralları basitleştireceğinden bahsetmiştir. Ayrıca muhasebe kararlarındaki herhangi bir değişikliğin (örn. İş modeli) arkasındaki nedenlerin kapsamlı bir şekilde açıklanmasını gerektireceği için muhasebe sonuçlarının manipüle edilmesini önleyeceğini belirtmiştir. Ve personel açısından iş modeli seçimi, gerçeğe uygun değer seçeneğinin kullanılması gibi muhasebe kararları verilirken mesleki muhakemenin kullanılmasına izin verdiği sonucuna varmıştır.

TFRS 9'un uygulanması ile birlikte, genel karşılıklar ve takipteki alacaklar karşılığında izlenen tutarlar, beklenen kredi zararları karşılığı hesabında takip edilmeye başlanmıştır (Karaaslan ve Gülhan, 2020, s.119). Gerçekleşen bir kredi zararı modelinden beklenen bir kredi zararı modeline geçiş, net etkisi önceden belirsiz kalan iki karşıt gücü serbest bırakmıştır. TFRS 9 kapsamında zararların zamanında tanınması, döngüsel etkileri hafifletmek suretiyle finansal istikrarı teşvik ederken, aynı zamanda sermaye yeterliliğini zayıflatarak potansiyel olarak bu faydayı ortadan kaldırmıştır (Kund ve Rugilo, 2018, s.28). Ayrıca TFRS 9, bankaların muhasebe uygulamalarını risk yönetimi faaliyetleriyle daha uyumlu hale getirmek için riskten korunma muhasebesinde de reformlar getirmiştir. Finansal yükümlülüklerle veya finansal olmayan sözleşmelere dönüştürülebilir türev ürünleri ve gerçeğe uygun değerden ölçülen türev olmayan yabancı para cinsinden finansal enstrümanları içerecek şekilde korunabilecek risk aralığını artırmıştır (Maggi vd., 2017, s.3).

Tablo 1. TMS 39 ve TFRS 9'un Karşılaştırılması

	TMS 39	TFRS 9
Kapsam	Bazı istisnalar dışında tüm finansal varlıklar	Aynısı
İlk Tanıma	İşletme sözleşme hükümlerine taraf olduğunda	Aynısı
İlk Ölçüm	Gerçeğe uygun değer artı işlem maliyeti (ticari amaçla elde bulundurulmayan finansal varlıklar için)	Aynısı
Sonraki Ölçüm	Gerçeğe uygun değer İtfa edilmiş maliyet Maliyet (güvenilir gerçeğe uygun değer ölçümü olmayan öz kaynak yatırımları için)	Gerçeğe uygun değer İtfa edilmiş maliyet
Sınıflandırma	Satılmaya hazır Vadeye kadar elde tutulacak Kredi ve alacaklar Gerçeğe uygun değer farkı kar zarara aktarılan	Gerçeğe uygun değer İtfa edilmiş maliyet
Yeniden sınıflandırma	Gerçeğe uygun değer farkı kar zarara yansıtılan türev ürün niteliği taşımayan finansal varlıklar İşletmenin gelecekte elinde tutma niyeti ve gücünün bulunduğu satışa hazır kredi ve alacaklara İlk muhasebeleştirme işleminden sonra kâr veya zarara yansıtılan gerçeğe uygun değer	Yalnızca iş modelinde bir değişiklik olması durumunda izin verilir
Gerçeğe uygun değer seçeneği	Muhasebe uyumsuzlukları dışında: - portföy gerçeğe uygun değer esasına göre yönetilir ve performans bu esasa göre değerlendirilir - hibrit enstrümanlar	Muhasebe uyumsuzluklarını önlemek için ilk muhasebeleştirmede seçim
Dönüştürülebilir türev ürünler	Yakından ilişkiliyse, iki kola ayrılır. İlişkili değilse ayrılmaz.	Ana varlık TMS 39 kapsamındaysa iki kola ayrılmaz, eğer kapsamında değilse ayrılır.
Sermaye yatırımları	Satışa hazır menkul kıymet olarak sınıflandırılan tüm özkaynak araçları, diğer kapsamlı gelir yoluyla gerçeğe uygun değerden ölçülür. Elden çıkarıldığında değişiklikler geri dönüştürülür.	Diğer kapsamlı gelir yoluyla gerçeğe uygun değer olarak belirlemek için geri alınamaz seçim Ticari amaçla elde bulunduruluyorsa, kâr veya zarara yansıtılan gerçeğe uygun değer
Kar ya da zarar	Genellikle kar veya zararda Satışa hazır özkaynak için (değer düşüklüğü zararları ve kur farkı kazançları veya zararları hariç), bilanço dışı bırakılana kadar	Genel olarak kar veya zararda İstisna: Diğer kapsamlı gelir yoluyla gerçeğe uygun değer olarak sınıflandırılan sermaye yatırımları

Kaynak: Maria Carmen HUIAN (2012); "Accounting For Financial Assets And Financial Liabilities According To IFRS 9," *Annals of the Alexandru Ioan Cuza University – Economics*, Cilt 59, Sayı 1, s. 35-36.

Tablo 1'e göre TMS 39 kapsamındaki finansal araçlar, TFRS 9 kapsamındadır. Bununla birlikte, hem TMS 39 hem de TFRS 9 uyarınca tüm finansal varlıklar ve finansal yükümlülükler, işletme finansal araca ilişkin sözleşme hükümlerine taraf olduğunda muhasebeleştirilmektedir. Her iki standartta da önemli bir finansman bileşeni içeren ticari alacaklar dışındaki bir finansal varlık veya finansal yükümlülük ilk defa finansal tablolara alınırken, gerçeğe uygun değerinden ölçülmekte ve gerçeğe uygun değer değişimleri kâr veya zarara yansıtılanlar dışındaki kalemlerin edinimiyle veya ihracıyla doğrudan ilişkilendirilebilen işlem maliyetleri de gerçeğe uygun değere ilave edilmektedir (TFRS 9, 2019, md.5.2).

TFRS 9, finansal varlıkların sınıflandırmasını sözleşmeye bağlı nakit akışı özelliklerine ve işletmenin finansal varlığını yönetmeye yönelik iş modeline dayandırırken, TMS 39 sınıflandırmayı her kategori için belirli tanımlara dayandırır. Genel olarak, TFRS 9 finansal varlık sınıflandırma gereklilikleri, TMS 39'a göre daha çok ilkeye dayalı olarak kabul edilir (Limani ve Meta, 2017, s.13).

TFRS 9, değer düşüklüğü testine tabi tüm finansal araçlara tek bir değer düşüklüğü modeli uygularken, TMS 39'un farklı finansal araçlar için farklı modelleri vardır. Değer düşüklüğü kayıpları, zarar henüz oluşmamış olsa bile, ilk muhasebeleştirmede ve sonraki her raporlama döneminde muhasebeleştirilir (Limani ve Meta, 2017, s.13).

TMS 39 kapsamındaki finansal yükümlülükler için temel muhasebe modeli "gerçeğe uygun değer" ve "itfa edilmiş maliyet" kategorileri aynı kalır. Bununla birlikte, TFRS 9 uyarınca, bir finansal aracın itfa edilmiş maliyet olarak sınıflandırılması için iki koşulu karşılaması gerekir: birincisi, iş modeli, sözleşmeye bağlı nakit akışları vadeye kadar tahsil etmek için elde tutulmalıdır ve bu nakit akışları SPPI kriterini (yalnızca ödeme anapara ve faiz) karşılamalıdır. İkinci koşul ise SPPI kriterini karşılamayan finansal araçlar (ticari karı oluşturan türevler gibi) diğer kapsamlı gelir (FVOCI) veya kar veya zarar (FVTPL) olarak değerlendirilen kazançlar ve zararlarla gerçeğe uygun değer üzerinden sınıflandırılmasıdır. Bu değişikliğin önemli bir sonucu olarak, finansal araçların değeri sürekli olarak mevcut piyasa değerine göre ayarlandığı için, kâr ve zarar oynaklığında bir artış olacaktır (Maggi, Natale, Papanides, Risso ve Schröck, 2017, s.2).

3. TFRS 9 FİNANSAL ARAÇLAR STANDARDI İLE BİRLİKTE SUNULAN BİLGİNİN ÖZELLİKLERİ

Önceki bölümde değinildiği üzere TFRS 9'un amacı "ihtiyaca uygun ve faydalı bilgiyi sunacak şekilde finansal varlıklara ve finansal yükümlülüklerle ilişkin finansal tabloların düzenlenmesi"dir. Bu amaç, TFRS 9 ile birlikte sunulan bilginin özelliklerini kapsamaktadır (TFRS 9, 2019, md.1.1).

Finansal bilginin faydalı olması için bilgi kullanıcılarının ihtiyacına uygun olması ve işletmenin durumunu gerçeğe uygun şekilde sunması gerekmektedir. Ayrıca finansal bilgi karşılaştırılabilir, doğrulanabilir, anlaşılabilir ve zamanında sunulmuşsa, faydası artar. Bilgi faydalı değilse, farklı paydaşlar için çok az anlamı vardır veya hiçbir anlamı yoktur.

Finansal tablolarda sunulan bilgi, finansal tablo kullanıcılarının karar alma ihtiyacını karşılayacak, alacakları kararları etkileme gücüne sahipse ihtiyaca uygundur. Ayrıca finansal bilginin bir işletmenin "gerçeğe uygun" görünümünü resmetmesi için, finansal tabloların aynı zamanda eksiksiz, hatasız ve tarafsız olma şartlarını da karşılaması gerekir. Analistler, sıklıkla firmaları birbirleriyle karşılaştırmak zorunda oldukları için, bilgiler de "karşılaştırılabilir" olmalıdır. Sağlanan bilgileri körü körüne takip etmek, tüm paydaşlar için çok büyük sonuçlar doğurabilir. Bu nedenle, bilgilerin belirli bir dereceye kadar "doğrulanabilir" olması gerekir. Bir hisseyi satın alma, elde tutma veya satma kararı da dâhil olmak üzere karar verme aşamasında dikkate alınabilmesi için finansal bilgiler, kullanıcılara "zamanında" sunulmalıdır. Anlaşılabilirlik kriterlerini yerine getirmek için, muhasebe bilgileri açık ve öz olmalıdır (Radström ve Eriksson, 2019).

4. LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde TFRS 9'un uygulanma süreciyle ilgili Bankacılık sektöründe Dünya'da ve Türkiye'de yapılmış güncel çalışmalar incelenmiştir.

Kund ve Rugilo (2018) çalışmalarında, TMS 39'dan TFRS 9'a geçişin sonuçlarını "uçurum etkisi" ile "önden yükleme" etkisinin ışığında, 2014-2018 Avrupa banka stres testi sonuçlarını kullanarak, her iki etkinin birleşiminin finans sektörü için net bir fayda oluşturup oluşturmadığını ampirik olarak araştırmışlardır. Çalışmanın sonucu, TFRS 9'un uygulamaya konulmasının "uçurum etkisinin" şiddetini başarılı bir şekilde azalttığını göstermiştir.

Sultanoğlu (2018) çalışmasında, TMS 39 "Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçmenin yerine TFRS 9 Finansal Araçlar

Standardına geçilmesiyle değer düşüklüğü karşılıklarının ölçümü ve muhasebeleştirilmesinin, Avrupa Bankacılık Sektöründe beklenen muhtemel nitel ve nicel etkileri analiz edip, sonuçları Türk Bankacılık Sektörü ile karşılaştırmıştır. Çalışmanın sonucunda, Avrupa ve Türk Bankacılık Sektörü üzerinde beklenen erken nicel etkiler çelişkili görünmüştür. Ayrıca Avrupa anket sonuçları, daha yüksek seviyelerde hükümlerin ve daha düşük ortak öz sermaye katmanı (CET1) seviyelerinin ortaya çıktığını göstermiştir. Ancak Türk bankaları için aynı sonuçların tam tersinin çıktığı bulunmuştur.

Radström ve Eriksson (2019) çalışmalarında, TFRS 9'un muhasebe kalitesini ve TFRS 9'un öz sermaye analistleri için etkileri araştırmışlardır. Araştırmada, Avrupa bankalarında, öz sermaye analistlerine anket yöntemi uygulanmıştır. Çalışmada, TFRS 9 kapsamındaki Beklenen Kredi Zararı modelinin öz sermaye analistleri için zorluklar içerdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Gulyas ve Somogyi (2019) çalışmalarında, 2018'de Macaristan'daki bankaların TFRS 9'un uygulamaya konmasıyla ilgili deneyimlerini değerlendirmek için, anonim şirket olarak faaliyet gösteren 30 bankada çalışan uzmanlara anket uygulamışlardır. Çalışmada, becerilerin eksikliği ile ilgili zorluklar ve bir defaya mahsus yüksek geçiş maliyetleri gözlemlediklerini ve bankacılık uzmanlarının TFRS 9'un uygulanmasının, beklenen faydaları doğrulamadığını; dezavantajları daha fazla olarak gördükleri sonucuna ulaşmışlardır.

Magdalena ve Martini (2019) çalışmalarında, TFRS 9'un uygulanmasından önce ve sonra, kredi kaybı karşılıklarını ve ihtiyari kredi zararı karşılıklarını incelemişlerdir. Örneklem olarak, 2017-2018 yılları Avrupa'daki bankaların yıllık raporlarını kullanmışlardır. Çalışmada, TFRS 9'un uygulanmasından sonra kredi zararı karşılıkları ve ihtiyari kredi zararı karşılıkları arasında önemli bir fark olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Albian (2020) çalışmasında, kredi kaybı karşılıklarının (LLP) öngörülebilirliği ve beklenen kredi zararları (ECL) modelinin etkisini ve TFRS 9'un yürürlüğe girmesinden sonra, tanınan kredi zararı karşılıkları ile maruz kalınan zarar modelinin nesnel belirleyicileri (takipteki kredilerdeki değişiklikler ve tahsili gecikmiş kredilerin seviyesi) arasındaki ilişkinin azalıp azalmayacağını incelemiştir. Çalışma sonucunda, TFRS 9 sonrası dönemde kredi zararı karşılıkları ile gerçekleşen zarar modelinin belirleyicileri arasındaki ilişkide ve ayrıca TFRS 9'un benimsenme sonrasındaki risk değişikliklerine karşı kaldıraç duyarlılığında bir azalma olduğuna ulaşılmıştır.

Groff ve Mörec (2020) çalışmalarında, TFRS 9'a geçişin Slovenya Avro Bölgesi bankalarında, kredi değer düşüklüğü seviyesi ve toplam özkaynak üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Bozulan kredi portföyünü devletin Banka Varlıkları Yönetim Şirketi'ne ve diğer tüm bankalara transfer eden bankalar üzerinde Karşılaştırmalı analiz yapan yazarlar, beklentilere paralel olarak, kapsamlı varlık portföyü iyileştirmeleri olmayan bankaların TFRS 9'a geçişte ek kredi değer düşüklüğü kaydettikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Karaaslan ve Gülhan (2020) çalışmalarında, Türkiye'de halka açık 10 bankada, TFRS 9'a geçiş sonrası finansal durum tablolarındaki değişimler ile beklentileri karşılaştırmış ve Avrupa Bankacılık Otoritesi (EBA)'nin öngörülerine uygun ve BDDK öngörülerinin tersine, toplam karşılık tutarında artış gözlemlemişlerdir. Bunun yanında Çekirdek Sermaye Yeterliliği Oranı'nda (ÇSYO) artış, ertelenmiş vergi varlığı tutarında artış, Sermaye Yeterliliği Standart Oranı'nda (SYSO) azalış olduğunu belirlemişlerdir.

Us (2020) çalışmasında, Türkiye Bankalar Birliği tarafından yayımlanan verileri kullanarak Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren mevduat bankaları üzerinde TFRS 9 etki analizi yapmıştır. Bulunan sonuçlar, bankalar arasında görülen ayrışmada banka mülkiyetinin belirleyici olduğunu ima etmektedir. Ayrıca TFRS 9 sonrası kamu sermayeli bankalarına ilişkin rakamlar bankacılık sektörünün geneline kıyasla çok daha olumlu bir görünüm sunarken, özel ve yabancı sermayeli bankaların daha olumsuz bir tabloyla karşı karşıya oldukları ortaya konmuştur.

Köksal, Hazar ve Babuşçu (2020) çalışmalarında, TFRS 9'un uygulanması ile birlikte değişen krediler için ayrılan karşılıkların hesaplanma şeklinin değişiminin bankalar üzerinde yarattığı etkiyi incelemişlerdir. Analizlerini bankacılık sektörü işlemlerinin yüzde 70'ine hakim 7 banka üzerinde yapmışlardır. Analizde kredi karşılıklarına ilişkin uygulama değişikliği, analiz yapılan dönem sonuçlarına göre, bankaların finansal tablolarını olumsuz etkilediği ve bununla birlikte bankaların sermaye yeterlilik rasyolarını belirli bir seviyede tuttukları sonuçlarına ulaşmışlardır.

5. METODOLOJİ

Çalışmanın amacı Bankacılık Sektöründe TFRS 9 Finansal Araçlar standardının uygulanma düzeyini ve sunduğu bilginin özelliklerini analiz etmektir. Çalışma, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu 29.01.2021 tarih, 17 protokol numarasına sahip kararına göre

uygun bulunmuştur. Çalışmanın uygulama alanı Türkiye’de faaliyet gösteren bankalardır. Bu bankalarda finansal analiz ve raporlama bölümlerinde çalışan yetkili, uzman ve yöneticilere uygulanan online anketlerden elde edilen veriler SPSS 22.0 ile analiz edilmiştir. Çalışmada izlenen metodoloji aşağıda açıklanmıştır.

Araştırma Amacı ve Önemi

Bankalar için kredi risklerini önceden tahmin edebilmek çok büyük öneme sahiptir. Banka yöneticileri, bankalarının varlığını sürdürebilmek ve piyasadaki mevcut veya olası beklenen kredi zararı risklerinden korunmak için, önemli bilgilere ihtiyaç duymaktadırlar. İhtiyaç duyulan bu bilgileri TFRS 9 Finansal Araçlar standardı sağlamak ve bu standart ile birlikte yöneticiler beklenen kredi zararı ile ilgili daha sağlıklı öngörülerde bulunabilmektedirler.

Bu standart, “beklenen kredi zararı” yaklaşımı ile gecikme bilgisi yerine makul ve ileriye yönelik bilgilerin kullanılması ve kredi karşılıkları ile değer düşüklüklerinin hesaplanmasında teminat dâhil tüm tahsilat olasılıklarının dikkate alınması esasına dayanmaktadır. Bu kapsamda çalışmada, Bankacılık Sektöründe TFRS 9 Finansal Araçlar standardının uygulanma düzeyi ve standardın sunduğu bilginin özellikleri, online anket çalışması ile incelenmiştir.

Yapılan literatür incelemesinde Dünya’da ve Türkiye’de yapılmış çalışmalarda, genellikle TFRS 9’un TMS 39 ile karşılaştırılması, getirdiği yenilikler, mali tablolar üzerindeki etkilerinin incelendiği gözlemlenmiştir. Özellikle Türkiye’de keşifsel olarak TFRS 9’un bankacılık sektöründe uygulanma düzeyi ve sunduğu bilginin özelliklerini açıklamaya dayalı çalışmaya rastlanılamamıştır. Bu anlamda çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın en önemli kısıtı, Covid-19 pandemi süreci nedeniyle Bankalarda çalışan uzmanlara anketin yüzyüze uygulanamamasıdır.

Anket Soruları ve Kullanılan Ölçek

Bu çalışma öncesinde kapsamlı bir literatür çalışması yapılmış, anket sorularının hazırlanmasında Gulyas ve Somogyi (2019) ve Radström ve Eriksson (2019)’ün çalışmalarından yararlanılmıştır.

Çalışmada veri toplama yöntemi olarak online anket yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda hazırlanan anket formu 3 bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde demografik özellikler yer almaktadır. İkinci bölümde ise TFRS

9 Finansal Araçlar standardının uygulanmasıyla ilgili sorular yer almaktadır. Son bölüm olan üçüncü bölümde düzenlenen sorular, TFRS 9 Finansal Araçlar standardının bilgi kullanıcılarına sunduğu bilginin özelliklerini ölçmek için hazırlanmıştır. Anketteki ifadeler 5’li likert ölçeğine göre hazırlanmıştır. Likert ölçeğinde; “Kesinlikle Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Katılıyorum”, “Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde 5 seçenek sunulmuştur.

Verilerin Toplanması

Araştırma evreni; 2021 yılında Türkiye’de faaliyet gösteren 32 Mevduat Bankası, 6 Katılım Bankası, 14 Kalkınma ve Yatırım Bankalarından oluşmaktadır. Anket soruları, LinkedIn’de kayıtlı bankaların Finansal Analiz ve Raporlama Müdürü, Finansal Analiz ve Raporlama Uzmanı, Finansal Raporlama Yetkilisi, Finansal Raporlama Yönetmeni ve TFRS 9 Uzmanlarına uygulanmıştır. 1-20 Şubat 2021 tarihleri arasında gönderilen 75 anket formundan, 39 kişi geri dönüş yapmıştır. Bu anketlerden geçerli olan 35’i analize dâhil edilmiştir.

Veri Analizi

Anketlere ilişkin veriler SPSS 22.0 programında analiz edilmiştir ve analizde izlenen istatistiksel aşamalar sonraki bölümde sonuçlarıyla birlikte verilmiştir.

5. ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde Anket verilerinin istatistik analiz sonuçları yer almaktadır.

5.1. Katılımcıların Yanıtlarına Göre Demografik Özellikleri

Frekans analizi sonuçlarına göre; katılımcıların %57,1’i Finansal Raporlama uzmanı, %11,4’ü Muhasebe Müdürü, %8,6’sı Yönetici, %5,7’si Bütçe ve Raporlama Müdürü ve geriye kalan %17,2’si ise Risk raporlama yetkilileri ve müdür yardımcılarında oluşmaktadır.

Katılımcılar mesleklerinde gösterdikleri faaliyet yılları ise, %28,6 ile 1-5 yıl, %31,4 ile 6-11 yıl, %28,6 ile 11-15 yıl, %5,7 ile 16-20 yıl ve %5,7 ile 21-25 yıl olarak değişkenlik göstermektedir.

Katılımcıların %20’si kamu bankası, %80’i özel bankada çalışmaktadır.

5.2. Tanımlayıcı İstatistik Analizi

TFRS 9 Finansal Araçlar, Türkiye’de 1 Ocak 2018’de resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Fakat uygulama zorunluluğu getirilmediğinden, standardı uygulamaya geçiş zamanı firmaların inisiyatifine bırakılmıştır. Katılımcılara “TFRS 9’u hangi yılda uygulamaya başladınız?” sorusu yöneltildiğinde, %60’ı 2018’de, %31,4’ü 2019’da ve %8,6’sı ise henüz geçiş yapmadıklarını belirtmiştir.

Katılımcılara, TFRS 9 hükümlerini öğrenmek için hangi bilgi kaynaklarını kullandıkları sorusu yönetildiğinde ise toplam 35 kişiden 34’ü TFRS 9 “Finansal Araçlar Standardı”nı okumak, 16’sı eğitim kursları, 15’i konferanslar, 7’si dergiler ve bültenler ve 3’ü ise banka içi dokümanlar ve toplantılar ile danışmanlık firmaları aracılığıyla bilgi edindiklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar bilgi kaynağına erişimde, farklı seçenekleri bir arada kullanmışlardır.

TFRS 9’a geçişle birlikte yaşanan zorlukları ve sorunların değerlendirilmesine ilişkin olarak katılımcıların yanıtları Tablo 2’de sunulmuştur. Tablo 2’ye göre ankete katılan toplam 35 kişiden 28’i uzmanlık düzeyinde bilgi gereksiniminin, TFRS 9’a geçişle ilgili karşılaşılan zorluk kriteri olduğuna katılım sağlarken, 35 kişiden 27’si bilgi işlem sisteminin olgunlaşmaması kriterinin karşılaşılan zorluklar arasında olduğuna katılım sağlamıştır. TFRS 9’a geçişle ilgili karşılaşılan diğer zorluk kriterleri olan tecrübe eksikliği kriteri için anketi cevaplayanlardan 22 kişi, geçiş sürecinin uzunluğunu küçümsemek kriteri için 13 kişi ve günlük görevlerin yanı sıra zaman sıkıntısı kriteri için ise 24 kişi, ilgili kriterlerin süreçte karşılaştıkları zorluklar arasında olduğuna katılım sağlamışlardır.

Tablo 2’de yer alan bilgiler değerlendirildiğinde, TFRS 9’a geçişle ilgili karşılaşılan zorluklar arasında yer alan uzmanlık düzeyinde bilgi gereksinimi kriteri anketi cevaplayanların en çok katılım sağladığı kriterdir. Bu kriterden sonra, bilgi işlem sisteminin olgunlaşmaması ve günlük görevlerin yanı sıra zaman sıkıntısı, süreçte yaşanan zorluklar arasında en çok katılım sağlanan diğer kriterlerdir. TFRS 9’un uygulamaya konulması, kredi kurumlarında gerek standardın çok iyi anlaşılması gerekse önemli bilgi işlem gelişmeleri ihtiyacını beraberinde getirmiştir.

Tablo 2. TFRS 9'a Geçişle İlgili Karşılaşılan Zorluk Kriterleri

TFRS 9'a geçişle ilgili zorlukları ve sorunları değerlendiriniz	Uzmanlık düzeyinde bilgi gereksinimi		Bilgi İşlem sisteminin olgunlaşmaması		Tecrübe eksikliği		Geçiş sürecinin uzunluğunu küçümsemek		Günlük görevlerin yanı sıra zaman sıkıntısı	
	Kişi Sayısı	Yüzde (%)	Kişi Sayısı	Yüzde (%)	Kişi Sayısı	Yüzde (%)	Kişi Sayısı	Yüzde (%)	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Kesinlikle Katılmıyorum	1	2,9	0	0	2	5,7	5	14,3	1	2,9
Katılmıyorum	1	2,9	5	14,3	4	11,4	10	28,6	8	22,9
Kararsızım	5	14,3	3	8,6	7	20	7	20	2	5,7
Katılıyorum	16	45,7	19	54,3	14	40	9	25,7	16	45,7
Kesinlikle Katılıyorum	12	34,3	8	22,9	8	22,9	4	11,4	8	22,9
TOPLAM	35	100	35	100	35	100	35	100	35	100

Tablo 3'de TFRS 9'a geçişle birlikte muhasebe alanında yaşanan zorluk kriterlerinin değerlendirilmesi yer almaktadır. Tabloya göre ankete katılan toplam 35 kişiden 8'i finansal araçların sınıflandırılmasının, TFRS 9'a geçişle birlikte muhasebe alanında karşılaşılan zorluk kriteri olduğuna katılım sağlarken, 35 kişiden 13'ü itfa edilmiş maliyetin hesaplanması kriterinin karşılaşılan zorluklar arasında olduğuna katılım sağlamıştır. TFRS 9'a geçişle ilgili muhasebe alanında karşılaşılan diğer zorluk kriterleri olan gerçeğe uygun değer hesaplanması kriteri için 35 kişiden 15'i, değer düşüklüğünün hesaplanması kriteri için 35 kişiden 19'u, tedbir hesabı uygulaması kriterinde 35 kişiden 13'ü, sübvansiyonlu işlemlerin yönetimi kriterinde 35 kişiden 11'i, finansal enstrümanların otomatik kaydı kriterinde 35 kişiden 17'si ve yasal raporların hazırlanmasında 35 kişiden 17'si ilgili kriterlerin süreçte karşılaştıkları zorluklar arasında olduğuna katılım sağlamışlardır.

Tablo 3'e göre, TFRS 9'a geçişle birlikte muhasebe alanında yaşanan zorluklar arasında yer alan değer düşüklüğünün hesaplanması kriteri anketi cevaplayanların en çok katılım sağladığı kriterdir. Yasal raporların hazırlanması ve finansal enstrümanların otomatik kaydı ise muhasebe alanında yaşanan diğer önemli zorluklar arasında yer almaktadır. Banka finansal raporlama uzmanları için muhasebe alanında değer düşüklüğü hesaplanması en büyük güçlüğü temsil etmektedir.

Tablo 3. TFRS 9'a Geçişle Birlikte Muhasebe Alanında Yaşanan Zorluk Kriterleri

Zorluk Kriterleri	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	Kişi Sayısı	Yüzde (%)	Kişi Sayısı	Yüzde (%)	Kişi Sayısı	Yüzde (%)	Kişi Sayısı	Yüzde (%)	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Finansal araçların sınıflandırılması	5	14,3	13	37,1	9	25,7	6	17,1	2	5,7
İtfa edilmiş maliyetin hesaplanması	4	11,4	12	34,3	6	17,1	11	31,4	2	5,7
Gerçeğe uygun değerlerin hesaplanması	4	11,4	11	31,4	5	14,3	13	37,1	2	5,7
Değer düşüklüğünün hesaplanması	4	11,4	6	17,1	6	17,1	16	45,7	3	8,6
Tedbir hesabı	4	11,4	5	14,3	13	37,1	13	37,1	0	0
Sübvansiyonlu işlemlerin yönetimi	3	8,6	7	20,0	14	40,0	11	31,4	0	0
Finansal enstrümanların otomatik kaydı	2	5,7	11	31,4	5	14,3	14	40,0	3	8,6
Yasal raporların hazırlanması	4	11,4	8	22,9	6	17,1	12	34,3	5	14,3

Tablo 4’de katılımcılara TFRS 9’un sunduğu bilginin özelliklerini değerlendirmelerine ilişkin yöneltilen sorulara verilen yanıtlar yer almaktadır. TFRS 9’un sunduğu faydalı bilgi, güvenilir bilgi, anlaşılabilir bilgi, karşılaştırılabilir bilgi, zamanlı bilgi ve doğrulanabilir bilgi özelliklerinin alt kriterleri için sorulan sorulara anketi cevaplayanların çoğunluğunun katılım sağladığı gözlemlenmektedir. Bilginin özelliklerine ait sorulan sorularda anketi cevaplayanların en fazla katılım sağladığı özellikler TFRS 9 önemli bilgiler sağlar, TFRS 9 faydalı bilgiler sağlar, Yıllık ve üç aylık raporlarda yayınlanan TFRS 9 bilgileri günceldir ve TFRS 9’daki Beklenen Kredi Kaybı modeli, gelecekteki olası ekonomik olayları tahmin etmek için yararlı bilgiler sağlar kriterleridir. Bu değerlendirmeler doğrultusunda en çok katılım sağlanan kriterlerin ‘faydalı bilgi’ özelliğine ait olduğu gözlemlenmiştir. KGK (2019), TFRS 9’un amacını açıklarken, standartta sunulan bilginin faydalı ve ihtiyaca uygun olduğunu vurgulamıştır. Cevaplar doğrultusunda da bunun doğrulandığı gözlemlenmiştir.

Tablo 4. TFRS 9'un Sunduğu Bilginin Özellikleri (%)

Bilginin Özellikleri	1	2	3	4	5
("1: Kesinlikle Katılmıyorum", "2: Katılmıyorum", "3: Kararsızım", "4: Katılıyorum", "5: Kesinlikle Katılıyorum")					
Faydalı Bilgi					
TFRS 9 önemli bilgiler sağlar	2,9	2,9	5,7	51,4	37,1
TFRS 9 faydalı bilgiler sağlar	0	5,7	8,6	48,6	37,1
TFRS 9'daki Beklenen Kredi Kaybı modeli, gelecekteki olası ekonomik olayları tahmin etmek için yararlı bilgiler sağlar	2,9	2,9	11,4	40	42,9
TFRS 9, hisse senedi fiyatlarını tahmin etmek için yararlı bilgiler sağlar	14,3	14,3	34,3	22,9	14,3
TFRS 9, önceki tahminlerin doğrulanması konusunda yardımcı olur.	5,7	8,6	25,7	42,9	17,1
Güvenilir Bilgi					
TFRS 9 bankaların gerçek ve adil resmini sunmaktadır.	2,9	11,4	14,3	42,9	28,6
TFRS 9'dan elde edilen bilgiler tarafsız ve objektiftir.	5,7	11,4	20	37,1	25,7
Beklenen Kredi Kaybı modelinden elde edilen geleceğe dönük bilgiler doğrudur ve hatasızdır.	2,9	8,6	40	42,9	5,7
Beklenen Kredi Kaybı modelindeki bilgiler eksiksiz ve tutarlıdır.	0	2,9	48,6	37,1	11,4
Anlaşılabilir Bilgi					
TFRS 9 kapsamında Finansal varlıkların sınıflandırılması kolay anlaşılır.	2,9	11,4	14,3	48,6	22,9
Beklenen Kredi Kaybı modeliyle kredi zararının tanınması kolay anlaşılır.	2,9	8,6	20	48,6	20
Bankaların TFRS 9 kapsamında "önemli bir risk artışı" nı nasıl tanımladığı kolay anlaşılır.	5,7	5,7	28,6	28,6	31,4
Karşılaştırılabilir Bilgi					
TFRS 9'un sunduğu bilgiler, diğer bankalarla kolayca karşılaştırılabilirliği sağlar.	8,6	8,6	22,9	34,3	25,7
TFRS 9, banka içindeki karşılaştırılabilirliği artırır (üç aylık raporların karşılaştırılması vb.)	2,9	11,4	11,4	48,6	25,7
Zamanlı Bilgi					
TFRS 9 zamanında bilgi sağlar.	2,9	2,9	25,7	45,7	22,9
Üç aylık raporlar, TFRS 9 kapsamında kredi risklerindeki değişiklikleri ele almak için yeterlidir.	8,6	11,4	22,9	40	17,1
Yıllık ve üç aylık raporlarda yayınlanan TFRS 9 bilgileri günceldir.		2,9	11,4	48,6	37,1
Doğrulanabilir Bilgi					
TFRS 9'daki bilgiler kolayca doğrulanabilir		5,7	25,7	48,6	20
TFRS 9 kapsamındaki açıklamalar yeterli bilgi sağlar		2,9	31,4	51,4	14,3

Güvenilirlik Analizi

Cronbach Alpha testi en sık kullanılan güvenilirlik hesaplama yöntemidir. Cronbach Alpha katsayısı 0 ile 1 arasındadır. Bu katsayı 0,70'e eşit veya daha yüksekse istatistiksel olarak (katsayı 1'e yaklaştıkça tutarlılık düzeyi artmaktadır) güvenilirlik kabul edilebilir düzeydedir (Gliem ve Gliem, 2003, 86-87). Bu çalışmada kriterlerin güvenilirlik hesaplamaları Cronbach Alpha testi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Her kriter için Cronbach Alpha katsayısı Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Cronbach Alpha Analizi Sonuçları

Zorluk Kriteri	Madde Sayısı	Cronbach Alpha Katsayısı
TFRS 9 faydalı bilgiler sağlar	5	0,848
TFRS 9 güvenilir bilgi sağlar	4	0,871
TFRS 9 anlaşılabilir bilgi sağlar	3	0,880
TFRS 9 karşılaştırılabilir bilgi sağlar	2	0,898
TFRS 9 zamanlı bilgi sağlar	3	0,653
TFRS 9 doğrulanabilir bilgi sağlar	2	0,797
Toplam	19	0,949

Tablo 5'de görüldüğü üzere tüm kriterler için 0,949 Cronbach Alpha katsayısı ile istatistiksel açıdan yüksek derecede tutarlı olduğu sonucuna varılmıştır.

7. SONUÇ

Çalışmada, bankacılık sektöründeki uzmanların, TFRS 9 Finansal Araçlar standardı ile ilgili deneyimlerini değerlendirmek ve standardın sunduğu bilgilerin özelliklerini analiz etmek için online anket uygulanmıştır. Çalışma, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu 29.01.2021 tarih, 17 protokol numarasına sahip kararına göre uygun bulunmuştur. Araştırma sırasında, bankacılık sektörü uzmanlarının TFRS 9 geçiş ile birlikte karşılaştıkları, hem kişisel hem de muhasebe alanına özgü zorluklar ve yeni standardın bilgi kullanıcılarına sunduğu bilginin özelliklerinin neler olduğuna dair sorulara cevap aranmıştır.

Anket sonuçlarında, Türkiye'de 2020 yılı itibariyle faaliyet gösteren bankaların yüzde 60'ının TFRS 9'u 2018'de uygulamaya başladığı, katılımcıların TFRS 9 hükümlerini öğrenmek için finansal araçlar standardını

okumak, eğitim kursları, konferanslar ile dergiler ve bültenler gibi çeşitli bilgi kaynaklarına bir arada başvurarak yararlandıkları tespit edilmiştir.

TFRS 9'a geçişle birlikte yaşanan en büyük zorlukların uzmanlık düzeyinde bilgi gereksinimi ve bilgi işlem sisteminin olgunlaşmamış olması olduğu tespit edilmiştir. TFRS 9'un uygulamaya konulması, finansal raporlama uzmanlarına çalışma kolaylığı sağlamak amacıyla, işletmelerin bilgi işlem yapılarını yenileme ve güçlendirme gerekliliğini getirmiştir.

Katılımcıların, TFRS 9'a geçişle birlikte muhasebe alanında yaşadığı en büyük zorluk değer düşüklüğünün hesaplanmasıdır. Diğer en çok zorlanılan konular arasında ise yasal raporların hazırlanması ve finansal enstrümanların otomatik kaydı yer almaktadır.

TFRS 9'un sunduğu bilginin özellikleri analizinde, TFRS 9'un sunduğu finansal bilginin faydalı bilgi olma özelliğine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşılan bu sonuç, KGK (2019)'un TFRS 9 standardının amacına yönelik yaptığı tanımla örtüşmektedir.

KAYNAKÇA

Albian, A. (2020). Loan Loss Provisioning and Market Discipline: Evidence from the IFRS 9 Adoption. *SSRN Electronic Journal*, 1-38.

Deloitte (2016). *IFRS in Focus, IFRS 9: Financial Instruments - High Level Summary*. Erişim Adresi: <https://www.iasplus.com/en/publications/global/ifrs-in-focus/2016/ifrs-9> Erişim Tarihi: 28.10.2020.

Gulyás, É. and Cintia S. (2019). Experiences Relating to the Introduction of IFRS 9 In the Banking Sector. *Economy and Finance: English-Language Edition of Gazdaság És Pénzügy*, 6(3), 266-295.

Groff, Maja Zaman and Barbara Mörec (2020). IFRS 9 Transition Effect on Equity in a Post Bank Recovery Environment: The Case of Slovenia. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, DOI: 10.1080/1331677X.2020.1804425.

Huian, Maria Carmen (2012). Accounting For Financial Assets And Financial Liabilities According To IFRS 9. *Annals of the Alexandru Ioan Cuza University – Economics*, 59(1), 27-47. DOI: <https://doi.org/10.2478/v10316-012-0002-0>.

Karaaslan, S. ve Ozan G. (2020). TFRS 9'a Geçişin Türkiye'de Halka Açık Bankaların Finansal Durum Tablolarına Etkileri. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 86, 111-124.

TFRS 9 (2019). Türkiye Finansal Raporlama Standartları, TFRS 9

Finansal Araçlar (2019 sürümü), Erişim Adresi: https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TFRS/TFRS_2020/TFRS%209.pdf
Erişim Tarihi: 25.10.2020.

Köksal, M. Oğuz, A. H. ve Babuşçu Ş. (2020). TFRS 9 Kredi Karşılıkları Düzenlenmesinin Bankaların Finansal Tablolarına Etkisinin Analizi. *Balıkesir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(1), 27-54.

KPMG (2018). *IFRS 9: Transition impact on banks in the Gulf Cooperation Council*. Erişim Adresi: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/ae/pdf/IFRS9-transition-impact-on-banks-in-the-gcc-uae.pdf> Erişim Tarihi: 9.11.2020.

Kund, A. G. and Daniel R. (2018). Does IFRS 9 Increase Financial Stability?. Available at SSRN: Erişim Adresi: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3282509> Erişim Tarihi, 16.11.2020.

Limani, A. and Arian M. (2017). IFRS 9 & Key Changes With IAS 39. Erişim Adresi: https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/al/Documents/audit/TKB-REVISTA-11_ENG_PRINT.pdf Erişim Tarihi: 13.11.2020.

Magdalena, Febriani Cristina Susianti ve Dwi Martini (2019). The Effect of IFRS 9 Adoption on Loan Loss Provisions. International Conference on Rural Development and Entrepreneurship 2019 : Enhancing Small Business and Rural Development Toward Industrial Revolution 4.0, 5(1), 705-712.

Maggi, Fillippo, Alfonso Natale, Theodore Papanides, Enrico Risso, and Gerhard Schröck (2017). IFRS 9: A Silent Revolution in Banks' Business Models. Erişim Adresi: <https://www.mckinsey.com/business-functions/risk/our-insights/ifrs-9-a-silent-revolution-in-banks-business-models> Erişim Tarihi: 13.12.2020.

Radström, N. and Neil E. (2019). *The Implications of IFRS 9 - For Equity Analysts*. (Yayımlanmamış Master Tezi), Uppsala Universty, İsveç.

Sultanoğlu, Banu (2018). Expected Credit Loss Model By IFRS 9 and Its Possible Early Impacts On European And Turkish Banking Sector. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20(3), 476-506.

Us, Vuslat (2020). TFRS 9 Uygulamasının Seçilmiş Bankalar Bazında Kredi Sınıflandırması ve Karşılıkları Üzerindeki Etkisi. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 12(22), 297-314.